

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Hieronymi Dandini Cæsenatis E Societate Iesv De Corpore
Animato Lib. VII.**

Dandini, Girolamo

Parisiis, 1611

XXI. De spiritu vitali animali.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95641](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95641)

NATVRALEM SPIRITVM
minime necessarium esse.

CAP. XX.

*Auicenna opi-
na de triplici
spiritu.*

Am cum altero medicorum principe altera mihi futura est disputatio. Nam cum de influente spiritu sermo est, qui ad innati perfectionem & refectionem refertur, Auicenna in primo ten. r. Can. doct. 6. cap. 4. & in lib. de medicinis cordis, & prima parte canticorum, triplicem distinxit spiritum, naturalem, vitalem, animale. Naturalis ortum habet in iecore, per venas spargitur, & vegetanti animam, quam naturalem vocant, famulatur. Vitalis in corde & per arterias distribuitur ad efficiendum pulsum & omnium animalium vitam cōseruandam. Animalis demum in cerebro, p̄eque neruos ad sensum omnem diffunditur. Ac animale, quidem spiritum esse omnium postremum consentiunt omnes. At de duobus prioribus non item. Nam Auicenna primum vitus est vitalem facere. Tum quod cor illius fons & principium primum omnium membrum esse voluit. Tum quod spiritus is ad vitalem pertinet facultatem, à qua reliquæ omnes magnopere pendunt. Alijs verò prior est naturalis. Quoniam cōctio, qua spiritus ille gignitur, prima est omnium operatio: nec solum vitalem spiritum antecedit, sed sanguinem quoque, ex quo ille principium ducit.

Galenus.

Galenus autem de hoc naturali spiritu dubitare vitus est, dum in 12. lib. de medendi methodo cap. 5. vitali & animali spiritibus cōmemoratis ita locutus est: quod si naturalis quoque aliquis spiritus est, is vitæ quoque in iecinore & venis continebitur. Et Aueroes in comm. 81. & Can. cum omnino affirmasse credidit. Sed in introductione seu medico cap. 13. duos duntaxat priores manifestè constituit: Aueroesque in prim. colligit 13. & peritiores quique philosophi (si Alcinoium se pares, quem in libro de doctrina Platonicis cap. 17. dixisse reperies cibos in ventre degeri spiritu simul & calore attritos atque mollitos) nullum in iecore aut venis naturalem spiritum contineri ostendunt.

Naturalem spiritum necessarium non esse.

Quorum ego sententiam has potissimum ob causas libenter amplector. Primum quoniam solertissima spiritus conseruatrice natura nullum constituit vas, in quo aut spiritus ille gignatur, aut genitus conseruetur & per corpus distribuat. Nulla enim est in iecore, vt in corde & cerebro, cauitas, nullus locus ad eum vsum cōparatus venæque, per quas fortasse distribui posset, crasso semper sanguine plenissima sunt. Cum tamen vitali spiritui & animali aptissima vasa preparata conspiciantur. Deinde vegetantis animæ functiones nullo indigent spiritu. Tum quod materiales profus semper sunt. Tum quod natura suæ conditione spiritus generationem antecedit: cum fieri spiritus nequeat, nisi alimenti commutatione: quæ propria est illius animæ, & iecinotis actio. Tum demum quia cum in quadam solum assimilatione atque alimenti in viuientis substantiam mutatione versentur, alimento duntaxat & calore singulis membris in sito opus habent. Naturalis enim is calor & alimentum breui tempore deuorat & in aliam substantiam mutat. Et an non in plantis & stirpibus absq. vilo spiritu totum hoc operationis genus optimè absoluitur? Cum ne vl-

lum quidem in illis sit iecur, in quo spiritus producat. In animalibus adest quidem iecur, sed tamen singula quoque membra animam habent & calorem, tum ipsi insitum, tum à cordis calore actuatim; quo alimentum quoduis conficiant & mutant. Quocirca parum sapienter philosophabitur, quicumque spiritum illum propterea necessarium esse pronuntiauerit, vt per eum vis nutriendi à iecore ceteris membris communicetur. Nam hac virtus animam ipsam immediatè consequitur: & vt in singulis est anima, sic propria singulorum inest nutriendi facultas, cuiusque singulare instrumentum est calor.

Membris omnium euaporatio.

B At magnopere vereor, ne tota hac disputatio in ambiguo versetur; vocumq. multiplicitas vario vsu foueatur. Aut enim spiritum propriè nominare possumus, aut ampliori quadam significatione; qua quilibet etiã vapor aut halitus actione caloris ex materia humida excitatus intelligatur. Neque eos video, qui naturalem illum spiritum nominant, aliud quidquam significasse, quàm vaporem ex iecinore & sanguine ascendentem; & in canticis aperta sunt, Auicenna verba. Quam euaporationem non solum in iecore fieri negandum non est; quin potius fatendum eandem membris omnibus communem esse: nec partim antipertinasi calorem eum iuuari, qui in omni operatione necessarius est. Modò euaporationem hanc cōcedatur propriè spiritum non appellari. Ita concludetur, duplicem duntaxat, si accuratè loqui velimus, spiritum nominari, vitalem vnũ, alterum animale: de quibus iam seorsim dicam.

DE SPIRITV VITALI

& animali.

CAPVT XXI.

S

Piritum illum, qui gignitur in corde, atq. à sinistro eius sinu per arterias effunditur in omnes corporis partes, vitalem appellamus. Quod ab illo membro principii habeat, quod vitæ omnis fons est & origo atque ad calorem, & vitam fouendã distribuat, pulsumq. efficiat ac demũ facultati vitali famuletur. Qui verò in cerebro cōtinetur, & inde per neruos ducitur, animalis propterea dicitur, quod animalis operationis, sensus, & motus instrumentum sit: ab eoque membro ducatur, quod animalis virtutis, aut principium est, aut certè administrator.

Vitalis spiritus.

Animalis.

Vterque autem spiritus in fetus formatione eoque primò insitus est illi membro; ad quod pertinet. Neque enim aut cor sine spiritu vitali gignitur, aut sine animali cerebrum: Sed vtriusque membri loca tenuissimo illo implentur corpore. An verò simul vterq. spiritus producat, an prior sit vitalis, deinde animalis; cōstitui nequit, nisi antea intelligatur, an cor prius, quàm cerebrum, formetur: qua de re alibi disputandum erit. Sed quoniam certũ est, cerebrũ nequaquã formari ante cor; manifestum quoque est, spiritum animale vitali priorem non esse. Quod si cor anteriore habeat ortum, cōsequens omnino erit, vitalem animali antecedere. Sin autem vtrumque membrum simul formaretur; neuter spiritus altero prior esset, nisi naturæ ordine: quia cū cor sit primum membrorum omnium, si non ortu, certè virtute, & actione, qua influere debet in cætera, omniaque fouere, conseruare & adiuuare, vitalis item illius spiritus cerebri spiritu prior erit. Iam verò si influ-

Vter prior.

in fluxum illum spiritum consideres, qui caloris actione producit, quoq. infusus ille renouatur: & conseruatur animalis profecto spiritus gignitur totus, nutritur, atque reficitur vitali. Plena namq. est, à corde ad caput arterias complures reperere, & earum præcipuis ad cerebrum sinus sili. quod argumento est, optimam parentem naturam in eum usum canales illos parasse, vt per eos à corde ad cerebrum spiritus mitteretur, quo frigidi membri, atque ad gignendum spiritum inepti refici spiritus posset, & conseruari.

Vitalis spiritus in animalibus mouetur.

Ergo vitalis spiritus ductus ad cerebrum in admirabili contextu præparatur: deinde interiores cerebri sinus peruadens in animalem mutatur. Mutatur, inquam, non substantia, vt aliqui medicorum crediderunt, sed accidente duntaxat, & qualitate. quæ ob causam mutatis interdum nominibus vsi sunt veteres, peripatetici, & animalis spiritum vitale appellauerunt: vt Smplicius in comm. ad tex. 122. & Themistius in tex. 124. libri 2. de Anima. quæ enim alia vis, aut actio sit illius membris, nisi refrigerandi & humidandi, hoc est vehementiorem illius corporis calorem à calidissimo membro acceptum mitigandi? Mutatur autem, & temperatur; tum necessitate, quia cum ad locum frigidum & humidum venerit, refrigeretur, & humidetur necesse est: tum vero ita exigente fine, propter quem illuc spiritus ille ducitur. quippe vitales operationes maximo quidem calore opus habent: at animales, sensus, inquam, & motus, quæ per eum spiritum fieri debent, delicatam magis, magisque humidam & temperatam postulant. Et nisi cerebrum quoquo modo alteraret, & mutaret vitalem eum, qui à corde ascendit, operationes omnes, quæ deinceps illius ope fierent, cor, non cerebrum, sui principium, & auctorem agnoscerent, cerebrumque passiuè duntaxat se haberet, tãquam via, & canal, per quem spiritus à corde ad organa vsque sensuum mitteretur: cum tamen cor vitalium, cerebrum animalium, esse principium, aut certè administratorem, ac moderatorem, communis iam medicorum & philosophorum schola confirmet. Hinc efficitur necessariò, vt cum cerebrum nullius operationis principium esse possit, nisi per neruos, qui ad omnes corporis partes inde ducuntur (siquidem nihil inde aliud ducitur, nisi neruus) iure optimo affirmare possimus, neruos esse quoquo modo principia eorum instrumenta animalium omnium functionum: cumque operatio nulla fiat, nisi per spiritum illum à cerebro deriuatum; necesse est ab eo membro nõ minùs ad omnes partes animalem spiritum per neruos transmitti, quàm à corde per arterias vitalis deriuetur.

Vitalis spiritus animalis à cerebro transmittitur.

Eodem autem profus modo transmittitur: motu scilicet illo, quo vtriusque membri sinus contrahuntur & in seipos comprimuntur. Tunc enim, vt cor in arterias, sic cerebrum à prioribus in posteriores sinus, & spinæ medullam, atque adeò in organa sensuum, & neruos omnes effundit spiritum. Nam etsi optici soli nerui manifestè perforati sint, is tamen spiritus tam est tenuis, & purgatus, vt animatam neruorum substantiam facile peruadat, & ad singulas corporis partes sensim penetret, ad omnem sensum, & motum sedulo exequendum. quod eò facilius mihi persuadeo; quia neruis illis ligatis, qui à posteriori cerebri

A parte descendunt, motus omnis cessat in corpore: eam nimirum solam ob causam, quòd descendus spiritus impediatur. Sic enim ligata quoque arteria, pulsat quidem ea pars, quæ cordi coniuncta est; at pars reliqua omni pulsu destituitur, quòd spiritum nullum suscipiat. quemadmodum igitur cor effuso per arterias spiritu operatur omnia; quæcunque ad vitam pertinent, ita cerebrum spiritu per neruos distributo exequitur ea, quæ sunt sensus, & motus.

Vitalis spiritus differunt.

Postremò ex his omnibus intelligitur, animalem hunc spiritum non specie, & natura, sed accidente solum, & temperatione à vitali differre: quòd is paulò tenuior sit, humidior, & calore magis temperatus: tum loco, quo continetur; principio, à quo penderet, modo, quo per corpus sparguntur; ac demum vsu, & fine, ad quem mittuntur. Alter enim in corde, alter in cerebro continetur; indeque originem habet. Alter per arterias ad calorem vitamque tuendam; alter per neruos ad sensus & motus actiones refertur. quæ omnes differentia accidentariae sunt.

IN ESSE IN VIVENTIBVS
humorem, quo calor sustentatur.

CAPVT XXII.

Apienter scriptum est ab Arist. in lib. de longitudine & breuitate vitæ cap. 3. viuentia omnia calore, & humore abundare; vitamque omnium duplici hac qualitate conseruari. Quapropter, vt in illis calor superat frigiditatem, sic humorem par est vincere siccitatem. Vnde etiam semina humida sunt: & in prima ætate membra omnia sunt humida; atque in tota vita momentis singulis siccantur, donec in siccissimam desinant senectutem. Cum igitur de calore, & spiritu, qui caloris vehiculum, & quasi portitor est, dictum sit; de humore quoque quo calor sustentatur, dicendum est.

Humor vitæ fundamentum.

Ergo inesse in animantium corporibus hoc humidum, tria præcipuè testantur. Primum calor sua natura resoluit semper, & ascendit, nisi cum aliquo coniungatur, & in eo detineatur: conseruatur autem, & detinetur in humido pingui, & aëreo, eòque consumpto statim extinguitur, vt in igne manifestum est. Viuentium portò hic calor cum frigore sanè coniungi non potuit, propter generalem contrariarum qualitatum repugnantiam. Siccitatem verò si habuisset sociam, non modò non conseruasset, & fouisset animal, sed breui potius interitum ei attulisset membraque omnia conflagrasset. Solus igitur humor coniungi cum eo poterat.

Inesse in viuentibus hanc humorem.

Deinde viuentium corpora calida sunt, & densa, quia sic optimè operantur. Calori huic si siccitas adiungatur, non consistet densitas: sed calor maximam parabit sibi raritatem, adurèturque ac destruet viuentium vitam. Eadem quoque siccitas eum densitate coniuncta ineptum redderet.